

Naisena Joseon Koreassa

Tutkimusmatkailija Isabella Birdin asenteet ja kuvaukset korealaisista naisista teoksessa

Korea and Her Neighbours 1897

Lotta Selin

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, historia

Lotta Selin

Naisena Joseon Koreassa – Tutkimusmatkailija Isabella Birdin asenteet ja kuvaukset korealaisista naisista teoksessa *Korea and Her Neighbours 1897*

Sivumäärät: 28

Tutkielmani aiheena on korealaisten naisten kuvaukset englantilaisen tutkimusmatkailija Isabella Birdin vuoden 1897 matkakertomuksessa *Korea and Her Neighbours*. Tutkin kohtia matkakertomuksesta, joissa kerrotaan naisista ja pohdin minkäläisen kuvan kirja antaa heistä ja heidän yhteiskunnallisesta asemastaan. Analysoin lähiluvun ja diskurssianalyysin kautta Birdin tekemiä valintoja ja asenteita tekstissä. Pohdin myös hänen omaa naiseuttaan ja hänen tapansa kohdata naiset ja kertoa heistä.

Alkuperäisaineiston lisäksi käytän tutkimuskirjallisuutta analyysin tukena. Baeyong Leen kirja *Women in Korean History* (2008) tuo tutkimukseeni tietoa ja vertauskohtia liittyen naisten asemaan Korean historiassa. Matkakirjallisuuden tutkimisen apuna käytän Ritva Hapulin kirjaa *Ulkomailla* (2003) ja artikkelia ”Naiset ylittävät rajoja” (2005) sekä Susan Bassnettin artikkelia ”Travel writing and gender”. Hapulin ja Bassnettin aiemmat tutkimukset tuovat näkökulmia naisten rooliin matkustajina ja matkakirjailijoina. Metodikirjallisuutena käytän Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen toimittamaa teosta *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* (2016). Isabella Birdin varhaisesta elämästä taas saan tietoa Anna M. Stoddartin kirjan *The Life of Isabella Bird* (1906) sekä Jo Woolfin verkkoartikkelin ”Isabella Bird Bishop: A Life of Adventures” (2021) kautta.

Matkakertomus antaa kuvan hyvin rajatusta naisten asemasta. Eri yhteiskuntaluokkien naiset kuvataan hieman eri tavoin, mutta yhdistävä tekijä monille on eristäytyneisyys yhteiskunnasta. Alaluokkien naiset kuvataan työn teossa, mutta keski- ja ylempien luokkien naiset viettävät suurimmaksi osaksi aikansa kotona. Birdin kuvailu on hyvin vaihtelevaa. Hän kertoo hyvinkin tyyliä käytöstapojen puutteesta ja arvostelee jopa alentavasti naisten ulkonäköä. Toisaalta hän myös ottaa kantaa naisten aseman puolesta ja erityisesti ylempien luokkien naiset sekä kuningatar saavat myös positiivisia kuvauksia. Birdin oma naiseus taas tulee esiin hänen vahvoista mielipiteistään ja kannanotoistaan naisten aseman puolesta läpi tekstin.

Avainsanat: Korea, matkakertomukset, tutkimusmatkailijat, naiskuva

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	”The low opinion of women” – Naisten paikat yhteiskunnassa	8
2.1	Työn orjat	8
2.2	Naiset eristyksissä	10
2.3	Kuninkaallisia ja palvelijoita	12
2.4	Luokkajaon uhmaajat	15
3	”Good-looking ’girls’” – Englantilainen näkökulma	18
3.1	Kirjoittajan asenteet	18
3.2	Kohtaamisia ja yhteenottoja	21
3.3	Naisena matkalla	23
4	Yhteenveto	26
	Lähteet	27

1 Johdanto

Vielä 1800-luvun lopussa Korean niemimaa oli monille länsimaalaisille täysin tuntematon alue. Kiinan ja Japanin väliset konfliktit alueen hallinnasta toivat kuitenkin kiinnostusta alueeseen ja siitä haluttiin tietää lisää. Yksi matkailijoista, joka lähti konfliktien innoittamana tutki-
maan Koreaa, oli englantilainen tutkimusmatkailija ja kirjailija Isabella Bird¹ (1831–1904). Hänestä teki aikanaan mielenkiintoisen se, että hän matkusti yksin kaukokohteisiin, joihin naiset eivät ennen olleet matkustaneet. Hän kirjoitti matkoistaan kirjoja, jotka saivat laajasti positiivisen vastaanoton kotimaassaan. Bird tunnetaan erityisesti naiskuvauksista useilta eri matkoiltaan, ja tässä tutkimuksessa pohdinkin naisten asemaa Koreassa yhden hänen kirjoittamansa matkakertomuksen kautta.

Isabella Bird matkusti elämänsä aikana ympäri maailmaa ja kirjoitti matkoistaan yhteensä 26 matkakertomusta. Birdin perhe oli ylempää keskiluokkaa ja hän varttui matkustaen ympäri Eurooppaa lapsuudestaan lähtien.² Ensimmäiset kaukomatkinsa hän teki lääkärin kehottamana Pohjois-Amerikkaan vain 21-vuotiaana.³ Myös ensimmäinen hänen julkaisemistaan matkakertomuksista, *The Englishwoman in America* (1856), keskittyi hänen matkaansa Yhdysvaltoihin ja oli koottu kirjeistä, joita hän oli matkaltaan kirjoittanut siskolleen.⁴ Innostuttuaan matkustamisesta Bird jatkoi seikkailujaan ympäri maailmaa ja rahoitti ne kirjoittamiensa matkakertomuksien myyntituloista.⁵ Hän tuli tunnetuksi matkoistaan Euroopan ulkopuolelle ja kohteistaan, jotka olivat harvinaisia myös ajan miespuolisille kulkijoille. Birdin julkaisemat kirjat olivat suosittuja aikalaisten keskuudessa ja vuonna 1892 hänet valittiin ensimmäisenä naisena Kuninkaallisen maantieteellisen seuran⁶ jäseneksi.

Tutkielmassani tarkastelen sitä, millä tavoin Isabella Bird kirjoittaa korealaisista naisista ja minkälainen kuva heistä ja heidän yhteiskunnallisesta asemastaan välittyy kirjassa *Korea and Her Neighbours* (1987). Teoksesta on julkaistu useita painoksia, monissa kirja jaettuna kah-
teen erilliseen osaan. Tutkimuksessani olen käyttänyt vuonna 2013 julkaistua Read Books

¹ Kirjoittajan virallinen nimi naimisiin menon jälkeen oli Isabella Bird Bishop ja myös käyttämäni alkuperäisaineisto on julkaistu tällä nimellä. Käyttämässäni tutkimuksessa käytetään kuitenkin vaihtelevasti joko vain yhtä tai molempia sukunimiä, joten selkeyden vuoksi käytän omassa tutkielmassani nimeä Isabella Bird.

² Woolf, 2021.

³ Lääkäri oli ehdottanut Birdille merimatkaa unettomuuden hoitamiseen. Stoddart 2011 (1906), 28.

⁴ Tikkanen 2002, 9.

⁵ Kanasaka 2017, 72.

⁶ *Royal Geographical Society* on Brittiläinen vuonna 1830 perustettu maantieteeseen perehtynyt järjestö.

Ltd.:n painosta. Kyseessä on fyysinen painos, jossa teoksen molemmat osat on yhdistetty yhdeksi kirjaksi. Kirja käsittelee Birdin matkoja Korean niemimaalle vuosina 1894–1897. Kokonaisuudessaan kuvailaan myös muutamia paikkoja Korean ulkopuolelta, mutta keskityn työssäni vain kuvauksiin Koreasta. Bird käsittelee matkakertomuksessaan useita tapaamisia korealaiden naisten kanssa; kaduilla, majataloissa sekä palatsissa. Hän ottaa kantaa naisten asemaan ja vertailee kokemuksiaan muihin matkakohteisiinsa sekä omaan kotimaahansa. Analysoin tutkielmassani myös sitä, minkälaiset asiat ovat saattaneet vaikuttaa hänen tekemiinsä havaintoihin ja sitä, miten hän on vuorovaikutuksessa paikallisten naisten kanssa.

Käytän tutkimusmenetelmänä lähilukua ja diskurssien analyysiä. Diskurssianalyysin keskiössä ovat sosiaaliset käytännöt, jotka tulevat esiin kielenkäytössä eri tilanteissa sekä laajemmilla merkityssysteemeissään. Analyysi keskittyy siihen, miten ja minkälaiset käsitykset kirjoittaja rakentaa lukijalle kielellisten valintojensa kautta.⁷ Tutkin kirjasta erityisesti kohtia, joissa puhutaan naisista tai jotka liittyvät olennaisesti naisten asemaan. Analysoin Birdin tekemiä valintoja ja kielellisiä keinoja ja pohdin minkälainen kuva naisista ja heidän asemastaan rakentuu näiden keinojen kautta.

Birdin matka sijoittuu Joseon dynastian⁸ viimeisiin vuosiin maan avauduttua länsimaiselle kaupankäynnille muutamia vuosia aiemmin. Kiinan-Japanin sota⁹ toi jännitteitä Korean niemimaalle ja erityisesti Japanin kasvava valta maassa sai aikaan paljon levottomuuksia. Naisten asema oli ollut jo pitkään sidoksissa kungfutselaisiin¹⁰ perinteisiin ja käytäntöihin. Naiset olivat edelleen monessa mielessä hyvin heikossa asemassa. Erityisesti heidän tilannettaan vaikeuttivat koulutuksen puute, epätasainen perinnön jako sekä poissulkeminen tärkeistä hengellisistä rituaaleista.¹¹ Tuohon aikaan nähtiin kuitenkin myös paljon edistystä, johon Bird ottaa osittain kantaa teoksessaan. Tällaisia olivat esimerkiksi leskien aseman paraneminen ja avioeron sekä uudelleen avioitumisen salliminen myös naisille.¹²

⁷ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, luku 1.1 osa ”Toimijan kiinnittyneisyys merkityssysteemeihin” Ellibs Library.

⁸ Joseon dynastia oli vuosina 1392–1897 Korean niemimaata hallinnut kuningaskunta. Vuodesta 1897 lähtien maa tunnettiin nimellä Korean keisarikunta. Dynastian nimestä käytetään myös muotoja Choson ja Choseon. Kim Haboush & Deuchler 1999, 1–2.

⁹ Vuosina 1894–1895 käyty sota Qing-Kiinan ja Japanin välillä, pääosin Korean niemimaan hallinnasta. Seth 2010, 32.

¹⁰ Kungfutselaisuus (myös konfutselaisuus) on filosofinen ja eettinen ajattelutapa, joka perustuu kiinalaisen filosofin Kungfutsen opetuksiin. Kungfutselaisuus perinteisesti korostaa miesten hierarkian ja patriarkaalisen perhe-mallin merkitystä, mikä on rajoittanut naisten asemaa yhteiskunnassa. Lee 2008, 15–18.

¹¹ Kim 2015, 669.

¹² Bird Bishop 2013 (1897), 412.

Alkuperäisaineistoni on kirjoitettu matkan aikana ja julkaistu melkein heti sen jälkeen vuonna 1897. Aineisto on mielenkiintoinen, koska se tuo uudenlaisen näkökulman ajan historiaan ainoana naismatkailijan kirjoittamana teoksena 1800-luvun lopun Koreasta. Birdin lukuisia matkakertomuksia on tutkittu paljon, mutta Korean matkasta ei löydy yhtä paljon tutkimusta kuin monista muista hänen matkoistaan. Isabella Birdin omaa naiseutta ja sitä, miten se vaikuttaa hänen kirjoittamiseensa on tutkittu aikaisemmin esimerkiksi Mia Tikkasen Pro gradu -tutkielmassa ”*I am doing what a woman can hardly ever do – leading a life fit for a man*” *Isabella Birdin matkakertomukset viktoriaanisen ajan naismatkailijan kuvaajana* (2002). Myös Birdin aikaisempien matkakertomusten naiskuvia on tutkittu, mutta korealaisista naisista tällaista aikaisempaa tutkimusta ei ole tehty.

Korea ja korealaiset naiset ovat mielenkiintoinen tutkimuksen kohde, koska naisten asema oli Koreassa selkeästi eristäytyneempi kuin monissa muissa maissa. Myös Bird itse mainitsee tämän teoksessaan ja kuvailee korealaisten naisten olevan eristäytyneen yhteiskunnasta voimakkaammin kuin missään muussa maassa.¹³ Hän oletettavasti vertasi Koreaa erityisesti omaan kotimaahansa sekä maihin, joissa hän oli aiemmin vierailut. Koska naisten asema on kohteessa niin erilainen hänen omaan ja myös kirjan julkaisumaahan verrattuna, on mielenkiintoista tutkia, miten tämä asema kirjassa esitetään ja miten hän siihen suhtautuu naisena. Koska kirja on yksi hänen viimeisimmistä julkaisuistaan ja hän oli jo matkustanut useissa muissa maailman osissa, hänellä oli kohtuullisen laaja näkemys naisten asemasta eri paikoissa. Birdin matkan ajankohtana Korea oli vasta alkanut avautua länsimaisille vaikutteille, eikä maasta ollut juurikaan kirjoitettu länsimaissa aikaisemmin. Ajankohdalta kyllä löytyy muutamia miesmatkailijoiden kirjoittamia teoksia, mutta olen erityisesti kiinnostunut siitä, miten Bird naisena kirjoittaa toisista naisista.

Käytän alkuperäisaineiston analyysin tukena Baeyong Leen kirjaa *Women in Korean History* (2008), jossa kerrotaan tarkemmin naisten historiasta ja asemasta Joseon dynastian aikaisessa Koreassa. Matkakirjallisuuden tutkimisen apuna olen käyttänyt Ritva Hapulin kirjaa *Ulko- mailla* (2003) ja artikkelia ”Naiset ylittävät rajoja” (2005) sekä Susan Bassnettin artikkelia ”Travel writing and gender” (2002). Metodikirjallisuutena olen käyttänyt myös Arja Jokisen, Kirsi Juhlia ja Eero Suonisen toimittamaa teosta *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja*

¹³ Bird Bishop 2013 (1897), 68.

käyttö (2016). Isabella Birdin varhaisesta elämästä olen saanut tietoa Anna M. Stoddartin kirjan *The Life of Isabella Bird* (1906) sekä Jo Woolfin verkkoartikkelin ”Isabella Bird Bishop: A Life of Adventures” (2021) kautta.

Aiheesta on julkaistu myös muuta tutkimusta, kuten Petri Nykäsen pro-gradu -tutkielma *The Englishwoman in Korea: Discourses of Colonialism, Gender and Class in Isabella Bird's Korea and Her Neighbours* (2012), jossa hän tutkii erityisesti kolonialismin vaikutuksia Birdin ilmaisussa. Grace Kohn artikkeli ”British Perceptions of Joseon Korea as Reflected in Travel Literature of the Late Eighteenth and Early Nineteenth Century” (2006) taas tutkii miesmatkailijoiden kuvauksia Korean niemimaalta hieman aikaisemmalta ajalta Birdin matkaan verrattuna. Jihang Parkin artikkeli ”Land of the Morning Calm, Land of the Rising Sun: The East Asia Travel Writings of Isabella Bird and George Curzon” (2002) käsittelee erityisesti modernin ja epämodernin käsitteitä sekä sitä, miten Itä-Aasian maat kuvataan Birdin ja Curzonin teksteissä viktoriaanisen modernin mallin kautta ja miten koloniaalisen diskurssin käsittely eroaa molempien matkailijoiden teksteissä.

Matkakertomusta tutkiessa huomioon otettavaa on se, että vaikka kirja on kirjoitettu ikään kuin päiväkirjan muotoon Bird oli tietoinen kirjan julkaisemisesta jo sitä kirjoittaessa. Tällä on saattanut olla vaikutusta siihen, miten hän kirjoitti ja minkälaisia asioita hän päätti nostaa kirjassa esiin. Joitakin kohtia on myös saatettu poistaa kustantamon toimesta ennen kirjan julkaisua. Lisäksi huomioitavaa on se, että Birdillä ei ollut juuri aikaisempaa tuntemusta Koreasta ja hän tutki maata tulkkien ja käännösten avustamana. Hän mainitsee kirjassaan myös haasteeksi sen, ettei Koreasta ollut kirjoitettu aikaisemmin kovin paljoa eikä hänellä siten ollut mahdollisuutta kerätä taustatietoa maasta ja sen kulttuurista ennen matkaa.¹⁴ Birdin kirjoittamisesta tekee kuitenkin vapaampaa moniin aikalaisiinsa verrattuna esimerkiksi se, ettei hän matkustanut minkään virallisen tehtävän tai tutkimuksen nimissä, vaan paljolti oman kiinnostuksensa saattamana. Ongelmia voi tuottaa myös se, että aineisto on kirjoitettu vasta matkan jälkeen.

¹⁴ Bird Bishop 2013 (1897), 11.

2 ”The low opinion of women” – Naisten paikat yhteiskunnassa

2.1 Työn orjat

Koreassa vallitsi 1800-luvun lopulla hyvin tiukka luokkajako, joka jakoi yhteiskunnan neljään luokkaan. Yläluokka eli *yangban* koostui valtion sekä armeijan virkamiehistä ja heidän perheistään. Yhteiskunnan keskiluokka *jungin* taas muodostui suurimmilta osin korkeasti koulutetuista työläisistä, kuten kääntäjistä ja lääkäreistä. Talonpoikaisluokka *sangmin* koostui fyysisistä työtä tekevästä veronmaksajista, erityisesti juuri maatalouden työläisistä. Yhteiskunnan alimpana luokkana oli *cheonmin*, joka koostui orjista ja tietyistä ammattiryhmistä, joita pidettiin ”epäpuhtaina”, kuten nahkureista ja lihakauppiaista. Luokkajako oli periytyvää, eikä luokkien välistä liikehdintää juuri ollut. Bird ei käytä tekstissään koreankielisiä ilmaisuja kovin paljon vaan puhuu usein vain alemmista, ylemmistä tai keskiluokasta. Tekstin perusteella on hankala sanoa, kuinka tietoinen Bird oli korealaisen luokkajärjestelmän yksityiskohdista. Käytän omassa tekstissäni Birdin käyttämiä termejä.¹⁵

Useimmat kuvaukset alemmista luokista liittyvät juuri työn tekoon. Bird esimerkiksi kuvaa useita alaluokkien naisia pyykkäämässä joella ja toteaa tämän kuuluvan heidän jokapäiväiseen rutiiniinsa.¹⁶ Hän väittää hyvinkin vahvasti, etteivät nämä naiset tee juuri mitään muuta työs-kentelyn ohessa, heillä ei ole mitään nautintoja ja he elävät suorastaan kuin orjat.¹⁷ Työ ja työn tekeminen esitetään heidän koko elämäänsä.

Besides this the Korean peasant woman makes all the clothing of the household, does all the cooking, husks and cleans rice with a heavy pestle and mortar, carries heavy loads to market on her head, draws water, in remote districts works in the fields, rises early and takes rest late, spins and weaves, and as a rule has many children, who are not weaned till the age of three.¹⁸

Joseon oli maatalousyhteiskunta, jossa naiset osallistuivat maanviljelytyöhön perinteisten kotitalousaskareiden ja lastenhoidon ohessa.¹⁹ Monet naiset työskentelivät myös käsitöiden

¹⁵ Shin & Park 2014, 5–6.

¹⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 66.

¹⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 66, 480.

¹⁸ Suom. ”Tämän lisäksi korealainen talonpoikaisnainen tekee kaikki kotitalouden vaatteet, tekee ruokaa, kuorii ja puhdistaa riisiä raskaalla survimella ja huhmareella, kantaa raskaita kuormia markkinoille päänsä päällä, nostaa vettä, syrjäisillä alueilla työskentelee pelloilla, nousee aikaisin ja levähtää myöhään, kehrää ja kutoo, ja hänellä on yleensä paljon lapsia, joita ei vieroiteta ennen kolmen vuoden ikää.” [Kaikki suomennokset Lotta Selin]. Bird Bishop 2013 (1897), 479–480.

¹⁹ Lee 2008, 53; Shin & Park 2014, 5.

parissa muiden töiden ohella.²⁰ Alaluokkien naisten elinympäristö ei kuitenkaan rajaudu pelkästään kotiin, vaan he käyvät ulkona esimerkiksi työskentelemässä, pyykkäämässä ja torilla.²¹ Kuvailua alaluokan naisista, varsinkin liittyen juuri työskentelyyn ja arkipäivään, on kirjassa kuitenkin yllättävän vähän. Luonnehdinnoissa korostuu elämän toistuvuus. Koska naisia kuvataan hyvin vähän ja vain tekemässä samoja asioita, syntyy kuva siitä, että tämä todella oli heidän koko elämänsä. Voi olla, että Bird ei todella nähnyt alaluokkien naisia muissa tehtävissä, koska työnteko oli tärkeää ja hän todella uskoi tämän olleen näiden naisten koko elämä. Voi myös olla, että naisten kuvaus on muista syistä jäänyt vähäiselle, minkä takia syntyy hieman vääristävä kuva heidän elämästään.

Suuri osa alaluokkiin kohdistuvasta kuvailusta liittyy heidän ulkonäköönsä, olemukseensa ja käytökseensä. Birdin mukaan heidän vaatteensa ovat aina likaiset ja kuvaa heitä huonokäytöksiksi.²² Hän vertaa heitä japanilaisiin ja kiinalaisiin talonpoikaisnaisiin, jotka hänen mukaansa ovat viehättävämpiä, pidättyväisempiä ja mukavampia.²³ Korealaiset naiset ovat kovia työskentelemään, mutta ”huonosti kasvatettuja ja huonokäytöksisiä”²⁴. Huonot käytöstavat tulevat esiin useissa kuvauksissa pitkin kirjaa. Tämä ei siis anna kovin hyvää kuvaa alaluokan naisista. Epäsiisti ulkonäkö viittaa oletetusti työskentelyyn likaisissa oloissa esimerkiksi ulkona sekä vaatteiden uudelleenkäytöstä ja niiden liian pitkistä pesemättömyydestä. Naiset oletettavasti hoitivat vaatehuoltonsa kaiken muun työn lisäksi. Bird yhdistää tekstissään käytöstopojen puutteen naisten uteliaisuuteen häntä tai muita ulkomaalaisia matkustajia kohtaan.

Alaluokkien naiset eivät oletettavasti osanneet englantia, joten heidän kanssaan keskustelu ja kommunikointi saattoi olla vaikeaa. Osittain tämän takia heistä piirtyvä kuva ei ole kovin positiivinen tai optimistinen. Heidän elämänsä kuvataan hyvin tyhjentäviksi: kurjat olot, pelkkää työtä eikä ollenkaan vapaa-aikaa. Lukemisen jälkeen heistä jäävät mieleen vain likaiset vaatteet ja huonot käytöstavat. Todellisuudessa heidän elämäänsä kuului myös muuta kuin pelkkää kurjuutta ja kirjan antama kuva heistä on hyvin yksipuolinen. Syynä tähän saattaa olla kirjoittajan omat ennakkoluulot tai kiinnostuksen puute heitä kohtaan. Voi myös olla, ettei Bird päässyt syvemmälle heidän elämäänsä matkansa aikana ja heidän arjestaan todella jäi hänellekin tällainen kuva.

²⁰ Lee 2008, 53.

²¹ Bird Bishop 2013 (1897), 68.

²² Bird Bishop 2013 (1897), 115, 128–129, 178–179, 478–479.

²³ Bird Bishop 2013 (1897), 478–479.

²⁴ Eng. ”ill-bred and unmannerly” Bird Bishop 2013 (1897), 478–479.

2.2 Naiset eristyksissä

Alempien luokkien kuvaukset ovat hyvin erilaisia verrattuna muihin Birdin tarkastelemiin yhteiskuntaluokkiin. Suurin erottava tekijä on ylempien luokkien naisten eristäytyminen yhteiskunnasta. Toisin kuin alempien luokkien naiset, jotka työskentelivät ja viettivät aikaa vapaasti ulkona, keski- ja yläluokkien naiset kulkivat kotiensa ulkopuolella hyvin rajatusti. Päiväsaikaan ulkona kulkeminen oli kiellettyä ja vain ehdottoman tarpeen aiheuttamana naiset saattoivat liikkua suljetuissa istuinkoreissa palvelijoidensa kantamana tai yöaikaan peittävässä vaatteissa. Vapaasti naiset saivat liikkua ulkona tiettyihin kellonaikoihin, jolloin miehet viettivät aikaa sisätiloissa. Bird kertoo tämän ulkoiluajan olleen noin kahdeksan ja kahdentoista välillä illalla.²⁵

Bird pitää tilannetta selkeästi omituisena ja ihmettelee kirjassa useita kertoja, miten tämä voi olla mahdollista. Hän kertoo pitävänsä korealaisia naisia eristetyimpinä kuin missään muualla.²⁶ Birdin tapaamat naiset kertoivatkin, etteivät olleet koskaan nähneet Soulin katuja päivänvalossa.²⁷ Birdin kuvausten mukaan ylempien ja keskiluokan naisia ei juuri näkynyt katukuvassa ja aina kun hän kuvaa tapaamisia heidän kanssaan ne ovat yksityisissä tiloissa. Tämän takia Birdin kertomuksessa ei juuri ole kohtia, joissa kuvailtaisiin naisia ja miehiä samassa keskustelussa tai muutenkaan kommunikoimassa toistensa kanssa. Ainoana poikkeuksena tähän on kuningasperhe, joka kuvataan yhdessä.

Joseonin kulttuurihistoriaa ja naisten asemaa Koreassa tutkineen historioitsija Lee Bae-yongin mukaan tämä sukupuolten välinen segregatio kuului Joseon dynastian päättäjien tapaan yhdistää kungfutselaiset normit korealaisten arkipäivään. Naisten haluttiin pitävän huolta kotitalouden ja perheen arvoista eikä heidän haluttu poistuvan kodistaan sillä ulkopuoliset kontaktit saattoivat häiritä heidän ajatteluaan. Pojat ja tytöt pidettiin erillään noin seitsemästä ikävuodesta lähtien eivätkä naiset saaneet näyttää kasvojaan kodin ulkopuolella tai puhua suoraan perheen ulkopuolisille miehille.²⁸ Birdin kuvaukset vaikuttavat vastaavan melko tarkalleen tätä todellisuutta.

Bird kuvaa yläluokkien elämää toisaalta paljon leppoisammaksi kuin alempien luokkien työntäyteiset päivät. Naisten vapaa-ajan virikkeinä mainitaan esimerkiksi kokkaus, käsityöt, kevyt

²⁵ Bird Bishop 2013 (1897), 68–69, 480–481.

²⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 68.

²⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 68–69.

²⁸ Lee 2008, 29–30.

lukeminen sekä keskustelut ja juorut muiden naisten kanssa.²⁹ Matkakirjailija tähdentää, miten ylempien luokkien naiset saattoivat opetella lukemaan korealaisia aakkosia³⁰, mutta naisten lukutaito koko maan tasolla oli hyvin alhainen.³¹ Vaikka ylempien luokkien naisten elämä kuvataan fyysisesti helpoksi, myös suurin osa Birdin kannanotoista naisten asemaan liittyen koskee juuri ylempien luokkien naisia ja heidän elämäänsä.

Birdin kuvailuissa naisten asema tulee esiin eniten uskonnollisten juhlien ja tapahtumien, kuten häiden ja hautajaisten yhteydessä. Naimisiinmeno kuvataan korealaisten elämän päämääränä: ”The Korean is nobody until he is married.”³² Avioliitot olivat yleensä vanhempien, erityisesti isän, järjestämiä. Pojat naitettiin usein vanhempina eikä heillä ollut juuri vastuita avioliitossa. Myös niissä tapauksissa, joissa poikalapsi naitettiin nuorena, järjestely ei vaikuttanut hänen elämäänsä juuri ollenkaan.³³ Tytär taas saatettiin naittaa jo pienenä lapsena, mutta hänen ei odotettu ottavan vaimon vastuuta ennen kuudentoista vuoden ikää.³⁴ Naisen asema ei juuri muutu naimisiin menon jälkeen, hän vain siirtyy perheestä toiseen, mutta hänen kuuluu kunnioittaa ja palvella miestänsä.³⁵ Paremman aseman hän saa äidiksi tulemisen jälkeen.³⁶

Monet erityisesti häihin ja avioliittoon liittyvät perinteet kuvataan hyvin konservatiivisina ja naisia alentavina. Naiset eivät esimerkiksi käytä avioitumisen jälkeen enää omaa nimeään, vaan siitä lähtien heitä kutsutaan aina ”tämän ja tämän vaimoksi” tai ”tämän ja tämän äidiksi”. Vaimon tärkeimpänä tehtävänä pidetään hiljaisuutta, eikä hänen tule puhua edes miehelleen, ellei ole pakko. Bird vielä korostaa tekstissään aviomiehen tapaa kutsua vaimoaan sanalla ’yabu’, joka tarkoittaa ”katso tänne”. Hänen mukaansa tämä kertoo aviopuolisoiden sukupuolittuneesta suhteesta toisiinsa. Vaimon tulee aina kunnioittaa miestänsä ja omistaa elämänsä hänelle, mutta miehellä ei ole juuri ollenkaan vastuuta vaimolleen.³⁷

Myös muissa Birdin kuvaamissa perinteissä näkyy samanlainen naisia alentava sävy, esimerkiksi hautajaisperinteissä erityisesti naispuolisiin leskiin liittyen. Hautajaiskulkueeseen kuului yleensä vain miehiä ja jopa lesken osallistuminen oli epätavallista. Leskien nähtiin sopivaksi

²⁹ Bird Bishop 2013 (1897), 169.

³⁰ Joseon dynastian aikana kiinalainen kirjoitustyyli oli vielä käytössä esimerkiksi virallisissa asiakirjoissa ja vanhemmissa teksteissä. Korealaisia aakkosia pidettiin alempiarvoisempina ja ne olivat yleisempiä tavallisten kansalaisten käytössä.

³¹ Bird Bishop 2013 (1897), 483.

³² Suom. ”Korealainen ei ole kukaan ennen kuin hän on naimisissa.” Bird Bishop 1897, 162.

³³ Bird Bishop 2013 (1897), 162–164.

³⁴ Bird Bishop 2013 (1897), 162–164.

³⁵ Bird Bishop 2013 (1897), 167–168.

³⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 169.

³⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 164–168.

pukeutua hautajaisvaatteisiin koko loppuelämänsä ajan eikä uudelleen naimista pidetty sopivana. Naiset saivat osallistua ja järjestää esi-isille ja menehtyneille tarkoitettuja riittejä vain siinä tapauksessa, että perheestä ei löytynyt miespuolista henkilöä niitä järjestämään. Bird mainitsee myös sen, että joskus lesket, joille oli jäänyt omaisuutta kuolleelta mieheltään, saattoivat mennä uudelleen naimisiin ihan vain päästäkseen eroon tästä omaisuudesta. Miehet saattoivat puolestaan käyttää varakkaita leskiä hyväkseen varastamalla heidän omaisuutensa ja hylkäämällä heidät. Uudelleen naiminen oli paheksuttua, mutta sallittua.³⁸

2.3 Kuninkaallisia ja palvelijoita

Selkeästi muiden naisten aseman yläpuolelle nousee maan kuningatar. Joseon oli patriarkaalinen yhteiskunta, jossa naisten asema oli vahvasti sidottu kotiin. Naisten ei ollut helppo osallistua poliittiseen toimintaan ja suurelta osalta heistä kiellettiin kaikki sosiaaliset kontaktit, koska heidän osaamiseensa ja oikeuksiinsa ei uskottu. Kuningatar oli kuitenkin poikkeus. Rajoitetusti kuninkaan vaimo pystyi osallistumaan virallisesti valtion päätöksiin toimiessaan sijaishallitsijana (regent)³⁹. Kuningattarien pitämää sijaishallitsija-asemaa pidettiin korkeassa arvossa tehden kuningattaresta arvostetuimman naisen koko maassa.⁴⁰

Bird kirjoittaa tapaamisestaan kuningattaren kanssa matkakertomuksessaan. Hän kertoo saaneensa kutsun tapaamiseen, mutta syytä kutsulle ei mainita, joten vierailun syy jää lukijalle mysteeriksi. Hän kertoo hyvin yksityiskohtaisesti palatsin käytänteistä ja kuningattaren jättämästä vaikutuksesta häneen. Kuvaukset ovat jälleen hyvin erilaiset verrattuna muihin kirjan naiskuviin.

Her majesty [-] was a very nice-looking slender woman, with glossy raven-black hair and a very pale skin, the pallor enhanced by the use of pearl powder. The eyes were cold and keen, and the general expression one of brilliant intelligence.⁴¹

Bird kuvailee kuningattaren ulkonäköä, olemusta ja vaatetusta ihailevaan sävyyn. Kuvailu eroaa rajusti siitä, miten hän kertoo kuninkaasta: ”The king is short and sallow, certainly a

³⁸ Bird Bishop 2013 (1897), 409–412.

³⁹ ’Regent’ viittaa hallituksen hoitajaan tai sijaishallitsijaan. Hän hoiti kruunun tehtäviä varsinaisen hallitsijan ollessa alaikäinen, pitkään sairaana, mielenvikainen tai matkoilla.

⁴⁰ Lee 2008, 48–52.

⁴¹ Suom. ”Hänen majesteettinsa – oli erittäin kaunis hoikka nainen, jolla oli kiiltävät korpimustat hiukset ja erittäin vaalea iho, jonka kalpeutta korosti helmipuuteri. Silmät olivat kylmät ja terävät, ja hänen ilmeestään huokui loistava älykkyys.” Bird Bishop 2013 (1897), 357.

plain man, wearing a thin moustache and a tuft on the chin.”⁴² Kuninkaan kuvaus on lyhyt ja suorasanainen, mutta kuningattaresta löytyy pidemmät selostukset kirjasta. Hänet kuvaillaan ulkoisen kauneuden lisäksi älykkääksi, rohkeaksi ja arvokkaaksi. Bird on selkeästi lumoissaan majesteetin loistavasta keskustelukyvystä, viehättävistä käytöstavoista ja ajattelevaisesta ja ystävällisestä persoonasta. Erityistä huomiota saa kuningattaren näyttämä nöyryys ja arvostus Englannin kuningatar Viktoriaa kohtaan. Bird mainitsee myös lyhyesti kuningattaren tekemistä virheistä ja ongelmista, mutta pian kertoo näiden olleen hänen hankalan elämänsä aiheuttamia ja varmistaa vielä, ettei hän ole koskaan laiminlyönyt tai häpäissyt korealaista perinteitä ja tapoja.⁴³ Kuten ylempien luokkien naiset olivat, myös kuningatar oli eristetty yhteiskunnasta. Hän kertoo Birdille, ettei hän ole nähnyt juuri ollenkaan omaa maataan, edes pääkaupunkia, jossa asui.⁴⁴

Bird kuvaa kuningattaren aseman hyvin vahvaksi. Hän osallistuu poliittiseen keskusteluun ja hänellä on selkeää valtaa vaikuttaa maan päätöksiin. Bird kuvailee myös hänellä olevan ikään kuin valta-asema kuninkaan yli ja kuningas sekä kruununprinssi selkeästi kunnioittavat häntä ja hänen ajatuksiaan. Kuvailun perusteella saa sellaisen käsityksen, että kuningatar on hyvin pidetty ja arvostettu henkilö, jolla on ollut paljon positiivista vaikutusta maan poliittisiin päätöksiin. Toisaalta Bird myös kuvailee hänellä olevan paljon vihamiehiä ja että hän on joutunut taistelemaan asemansa puolesta. Esimerkiksi kuninkaan isä ei pidä kuningattaresta mahdollisesti juuri sen vuoksi, että hänellä on paljon vaikutusta kuninkaan päätöksiin. Tästä saa myös hieman sellaisen vaikutelman, että kuningattaren asema riippuu hirveästi hänen omista teoistaan ja saavutuksistaan. Kuningatar ei välttämättä ole automaattisesti yhtä korkea tasoinen kuin kuningas.

Matkan aikana, japanilaisten hyökkäyksen seurauksena, kuningatar joutui väkivallan kohteeksi ja hänet murhattiin omassa palatsissaan lokakuussa 1895.⁴⁵ Bird ei ollut tapahtumien aikana maassa, vaan kuuli murhasta toisen käden tietona poiketessaan Japanissa Korean matkojen välissä.⁴⁶ Kirjassa on kuitenkin kohtuullisen pitkä teksti liittyen juuri murhaan ja siihen johtaneisiin tapahtumiin, mikä kertoo asian tärkeydestä. Teksti on hyvin keskittynyt poliittisiin hahmoihin ja sisäpiireihin eikä siitä saa juuri selville tavallisen kansan reaktiota

⁴² Suom. ”Kuningas on lyhyt ja kalpea, varmasti tavallinen mies, jolla on ohuet viikset ja tupsu leuassa.” Bird Bishop 2013 (1897), 358.

⁴³ Bird Bishop 2013 (1897), 345–368.

⁴⁴ Bird Bishop 2013 (1897), 481.

⁴⁵ Seth 2010, 27–28.

⁴⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 381.

tapahtumiin, mutta tekstin perusteella voimme olettaa kansalaisten reaktion olleen vakava. Birdin palatessa maahan hän kuvaa, miten monet eivät uskoneet kuningattaren kuolleen ja toivoivat hartaasti hänen olleen vielä elossa ja piilossa jossakin turvapaikassa.⁴⁷ Ajan myötä tämä toivo kuitenkin hiipui vähitellen kansalaisissa.

Palatsissa elää ja työskentelee kuningattaren lisäksi lukuisia muita naisia. Bird kuitenkin mainitsee tekstissään näistä vain muutamia ohimennen, sillä hänen huomionsa on yhä kuningattarella. Birdin kanssa palatsiin tulivat amerikkalainen lähetyslääkäri sekä kuningattaren oma lääkäri ja ystävä.⁴⁸ Bird mainitsee heidät nimeltä, mutta ei kerro heistä juuri enempää. Tämän lisäksi Bird mainitsee hovinaiset sekä kuningattaren sairaanhoitajan, joka toimi myös hovinaisten esimiehenä.⁴⁹ Hovinaiset, ja erityisesti päällikkö, kuvataan etuoikeutettuna ryhmänä sillä he työskentelevät suoraan kuninkaallisille. Heidän kuvailunsa jää kuitenkin kirjassa vahvasti kuningattaren varjoon antaen heistä hyvin yksipuolisen kuvan lukijalle.

Bird ei mainitse hovinaisten tai muiden palatsin työntekijöiden kohdalla mitään yhteiskuntaluokkaa, mutta yleisesti he olivat ylempiluokkaisten ja erityisesti valtion virkamiesten tyttäriä.⁵⁰ Bird kuvaa heidät pukeutuneina kalliisiin silkkiasuihin ja syövän yhdessä Birdin ja hänen seuralaistensa kanssa palatsissa. Tämän pidempää selostusta heidän asemastaan ei anneta, mutta tekstistä saa sellaisen kuvan, että heitä pidetään hyvässä asemassa ja heidän työtään kuninkaallisten kanssa arvostetaan. Palatsin työntekijät hän näkee etuoikeutettuina, mutta heihin ei kiinnitetä paljoa huomiota.

Syitä Birdin kiinnostukseen kuningatarra kohtaan voi olla monia. Kuningattaren selkeästi korkeampi asema muihin naisiin verrattuna varmasti kiinnitti Birdin huomion jo matkan varhaisessa vaiheessa. Aseman tarkempi selittäminen lukijalle oli selkeästi tärkeää. Muutamat viittauksen kuningatar Viktoriaan⁵¹ myös tuovat esille Birdin yleisen kiinnostuksen kuninkaallisia ja mahdollisesti erityisesti naishallitsijoita kohtaan. Mahdollisesti hän on myös ajatellut lukijakunnan olevan kiinnostunut naishallitsijasta ja hänen roolistaan. Tapa, jolla Bird kirjoittaa kertoo hänen pitävän kuningatarra itseään ylempiarvoisessa asemassa ja hän pyrkii pitämään kirjoitustyylin kuningattaren arvon tasolla.

⁴⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 390.

⁴⁸ Bird Bishop 2013 (1897), 355.

⁴⁹ Bird Bishop 2013 (1897), 356.

⁵⁰ Lee 2008, 63–65.

⁵¹ Ison-Britannian ja Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kuningatar vuosina 1837–1901.

2.4 Luokkajaon uhmaajat

On paljon naisia, jotka eivät sovi Birdin käyttämään luokkajakoon tai heidän asemansa erosi hieman oman luokkansa muista naisista. Birdin kertomuksessa näitä mainitaan muutamia. Vaikka yhteiskuntaluokkien välinen liikehdintä oli harvinaista, naisilla saattoi olla esimerkiksi työnsä takia asema, joka eriytyi suuresti hänen omasta syntymäluokastaan. Tällaisia naisia olivat esimerkiksi uskonnollisissa tehtävissä toimivat naiset sekä kurtisaanit.

Koreassa shamanismilla tarkoitetaan yleisesti esi-isien palvontaan liittyviä riittejä sekä muita vanhoja uskonnollisia tapoja, jotka eivät yhdisty buddhalaiseen tai kungfutselaiseen perinteesseen. Shamanismilla oli tärkeä asema esimerkiksi valtion järjestämissä tapahtumissa, mutta itse shamaanit kuuluivat alempiin yhteiskuntaluokkiin.⁵² Myös Bird kertoo, että monet ylempien luokkien koulutetut pitävät esi-isien palvontaa ainoana hyväksyttynä kulttina maassa. Shamanismin harjoittaminen oli yleisempää naisten kuin miesten keskuudessa. Eiväthän naiset juuri saaneet harjoittaa valtionuskon riittejä.⁵³ Koreassa oli kahdenlaisia shamaaneja, joista käytettiin nimiä pan-su⁵⁴ ja mu-tang. Mu-tangit olivat enimmäkseen naispuolisia shamaaneja ja naisvaltaisuus oli ryhmälle niin tärkeää että miespuoliset osallistujatkin pukeutuivat naisiksi ja heistä puhuttiin naisina.⁵⁵

Mu-tangien tarjoamia palveluita, joihin kuuluivat esimerkiksi demonien karkottaminen ja hautajaisriitit, käytettiin hyvin laajasti ja heidän läsnäoloon pidettiin tärkeänä.⁵⁶ Bird kuvausten perusteella voisi ajatella, että heitä arvostettiin enemmän kuin naisia yleensä ja heidän yhteiskunnallinen asemansa olisi korkea. Shamaaneilla on suuri valta koko kansan yli, kuningattaresta tavallisiin työläisiin asti.⁵⁷ Toisin kuin matkakirjailijan tavallisten naisten kuvaukset, shamaanien luonnehdinnat ovat pitkiä ja yksityiskohtaisia. He ovat selkeästi Birdille tärkeä ryhmä.

In spite of the low opinion of women held by the Koreans, so strong is the belief in the complete daemoniacal possession of the mu-tang, and their consequent elevation above their sex, that the Koreans refer fully as much to them as to the Pan-su for

⁵² Lee 2008, 78–81.

⁵³ Bird Bishop 2013 (1897), 564; Lee 2008, 78.

⁵⁴ Pan-sut olivat niin kutsuttuja sokeita velhoja. He olivat miespuolisia ja tekivät paljon samaa työtä kuin mu-tangit, mutta heidän sosiaalinen asemansa oli alentunut viimeisen dynastian aikana. Bird Bishop 2013 (1897), 566.

⁵⁵ Bird Bishop 2013 (1897), 576; Walraven 1999, 171–195.

⁵⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 577–179.

⁵⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 584.

information regarding the outcome of commercial ventures, and of projects of personal advancement, as well as for the hidden causes of the loss of wealth or position, or of adversity or illness.⁵⁸

Shamaanit olivat kuitenkin perinteisesti alemman luokan edustajia eikä heidän ammattiaan juuri arvostettu. Heidän ”kutsumustaan” pidettiin suurena onnettomuutena ja vaikka heidän palvelujaan käytettiin laajasti ja heidän yliluonnollisiin voimiinsa uskottiin hartaasti, heitä ei pidetty suuressa arvossa yhteiskunnassa.⁵⁹

Toinen naisvaltainen ryhmä olivat gisaengit eli paikalliset viihdyttäjänaiset. Gisaengit muistuttivat Japanin geishoja, mutta kuuluivat suurimmaksi osaksi valtion omistukseen ja heidän työtään rahoitti valtionkassa.⁶⁰ Bird kuvailee heidän koulutustaan ja lahjakkuuttaan: heidän koulutuksensa alkoi jo nuorella iällä ja heidän taitoihinsa kuului usein esimerkiksi instrumenttien soittaminen, laulu, tanssi ja ääneen lukeminen.⁶¹ Heidän työnsä on vieraiden, erityisesti varakkaiden miesten, viihdyttäminen esimerkiksi juhliissa ja illallisilla.⁶² Tekstissä heidät kuvataan hyvin lahjakkaita esiintyjiksi ja toisin kuin kurtisaanien kohdalla yleensä, Bird korostaa heidän taiteellisuuttaan prostituutio-osuuden sijaan, vaikka myös tämä usein kuului heidän työhönsä. Bird ihmettelee sitä, miten he saavuttavat enemmän hyvin nuorella iällä kuin tavalliset naiset koko elämänsä aikana.

Koulutus ja eristyneisyyden puute pakottavat nämä naiset hyvämaineisten yhteiskuntaluokien ulkopuolelle. Japanissa geishat saattoivat päätyä todella korkeaan asemaan aatelisten tai valtion virkamiesten vaimoina, mutta korealainen mies ei edes ajattelisi nostavansa alhaista gisaengia tällaiseen asemaan. Heidän sivistyksensä nähtiin tarpeellisena yläluokkien viihdyttämistä varten, mutta naisten koulutusta ei arvostettu ja miehet pitivät omat vaimonsa mieluummin tietämättöminä.⁶³ Bird vaikuttaa kuitenkin arvostavan näitä naisia enemmän kuin paikalliset. Hän kuvailee gisaengien kommunikointia molempien sukupuolien kanssa vaivattomaksi ja pitää heidän elämänsä vapaana verrattuna muihin tapaamiinsa naisiin.⁶⁴

⁵⁸ Suom. ”Huolimatta korealaisten alhaisesta mielipiteestä naisista, usko mu-tangin täydelliseen demonialliseen hallussapitoon ja siitä johtuvaan nousuun sukupuolensa yläpuolelle on niin vahva, että korealaiset tukeutuvat heihin yhtä paljon kuin pan-suun saadakseen tietoja kaupallisten hankkeiden ja henkilökohtaisen etenemisen hankkeiden tuloksista sekä varallisuuden tai aseman menettämisen tai sairauden vastoinikäymisen piilosityistä.” Bird Bishop 2013 (1897), 580.

⁵⁹ Bird Bishop 2013 (1897), 498; Walraven 1999, 171.

⁶⁰ Lee 2008, 73–77.

⁶¹ Bird Bishop 2013 (1897), 495–496.

⁶² Bird Bishop 2013 (1897), 495–496.

⁶³ Bird Bishop 2013 (1897), 495–497.

⁶⁴ Bird Bishop 2013 (1897), 495–497.

Paikalliset pitävät heidän seurastaan ja ostavat mielellään heidän palvelujaan, mutta eivät arvosta naisia henkilöinä. Heidät nähdään ikään kuin käyttötavarana.

Matkakertomuksessa on myös muita lyhyempiä kuvauksia erilaisista naisista. Esimerkiksi rakastajattarista on lyhyt luonnehdinta, jossa Bird kertoo kyseessä olevan tunnustettu instituutio, jota ei kuitenkaan arvostettu. Miehen vaimo, tai joissain tapauksissa äiti, saattaa valita rakastajattaren, joka avustaa häntä täyttämään hänen velvollisuutensa miehelleen, usein seksuaalisten palveluiden kautta. Bird vertaa heidän palveluitaan kuljettajan tai hovimestarin palkkaamiseen. Rakastajattarien lapset ovat kuitenkin suuren sosiaalisen stigman alla syntymästä lähtien.⁶⁵ Kaikkien kuvattujen naisryhmien kohdalla yhteistä on arvostuksen puute ja alhainen yhteiskunnallinen asema.

⁶⁵ Bird Bishop 2013 (1897), 482.

3 ”Good-looking ’girls’” – Englantilainen näkökulma

3.1 Kirjoittajan asenteet

Matkakertomuksessa käytettyyn kieleen ja kuvailuun ovat vaikuttaneet kirjoittajan tekemät valinnat sekä tehokeinot, joilla on pyritty tekemään kirjasta mahdollisimman mielenkiintoinen lukukokemus lukijalle. Kirjoittamisen keinot ja Birdin tekemät valinnat siitä, mitä hän kertomuksessaan kertoo ja mitä ei, vaikuttavat siihen millaisen kuvan teksti antaa kertomisen kohteesta. Tietoisien muokkaamisen lisäksi Bird tuo tekstissä esiin omia tunteitaan ja ajatuksiaan myös tiedostamattaan. Analysoimalla hänen käyttämiään sanavalintoja, lauserakenteita ja kertomisen tapoja, saadaan esille täysin uusi taso siitä, minkälainen kuva korealaisista naisista esitetään. Ilmaisutavat voivat myös tuoda esiin mahdollisia ennakkoluuloja, joita kirjoittajalla on ollut.

Erityisesti kielenkäytöllä ja sanavalinnoilla on suuri merkitys siihen, miten lukija mieltää jonkin asian. Kielenkäytöllä ei tarkoiteta pelkästään asioiden kuvaamista, sillä lausumat aina myös väittävät jotakin. Lukijalle syntyy käsitys kuvatussta todellisuudesta näiden väitteiden ja valintojen kautta.⁶⁶ Birdin käyttämät sanavalinnat kuvaavat hyvin selkeästi kirjoittajan omia ajatuksia, eikä hän pelkää käyttää rajuja ilmauksia kuvailemaan kokemuksiaan ja tilannetta Koreassa. Naisten kuvailu on tekstissä hyvin vaihtelevaa. Bird käyttää erityisesti alempien luokkien naisia kuvaillessaan hyvinkin loukkaavaa kieltä ja kutsuu heitä suorastaan rumiksi ja huonotapaisiksi.⁶⁷ Miesten kuvailuun verrattessa naisten kuvailu on värikkäämpää ja yksityiskohtaisempaa, erityisesti liittyen ulkonäköön ja vaatetukseen:

The average height of the men is five feet four and a half inches, that of the women cannot be ascertained, and is disproportionately less, while their figureless figures, their faults of which are exaggerated by the ugliest dress on earth, are squat and broad.⁶⁸

⁶⁶ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, luku 1.1 osa ”Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne” Ellibs Library.

⁶⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 178 – 179

⁶⁸ Suom. ”Miesten keskipituus on viisi jalkaa ja neljä ja puoli tuumaa, naisten pituutta ei voida määrittää ja se on suhteettomasti vähempi, kun taas heidän hahmottomat vartalonsa, joiden virheitä liioittelee maailman rumin mekko, ovat kyykkyisiä ja leveitä.” Bird Bishop 2013 (1897), 19.

Miesten pituudesta todetaan vain noin numeerinen keskiarvo, kun taas naisten pituuden kuvailu siirtyy hyvin nopeasti vähättelevään puheeseen liittyen heidän vartaloihinsa ja vaatetukseensa.

Ulkonäön lisäksi negatiivista kuvailua löytyy myös naisten käytöstavoista ja asenteesta. Tekstissä tehdään selkeä ero eri yhteiskuntaluokkien naisten välille ja lukijalle tulee esiin kuva hyvin jyrkistä luokkaeroista. Alempien luokkien naiset ovat surkeita ja likaisia, mutta ylemmät luokat elegantteja ja jopa loistokkaita. Kuvailuista nousee esiin myös hieman yllättävä ikäsyryjävä sävy. Vanhempien naisten kuvailu on tyllympää kuin nuorten ja erityisesti naimattomien naisten, joita hän kuvailee "ainoiksi hyvännäköisiksi 'tyttöiksi' Koreassa"⁶⁹. Tämä on hieman yllättävää, sillä Bird itse oli jo selkeästi yli 60-vuotias matkan aikana. Positiiviset kuvaukset liittyvät erityisesti naisten työntekoon, ahkeruuteen ja uteliaisuuteen. Lisäksi Bird ihastelee hyvin vahvasti kuningattaren ja palatsin naisten loisteliaisuutta. Ulkonäköön liittyviä positiivisia kommentteja saavat erityisesti juuri nuoret ylempien luokkien naimattomat naiset.

Kielenkäytöllä voi myös olla ideologisia seurauksia ja ajan yhteiskunnalliset näkemykset saattavat tulla esiin kielellisten valintojen kautta.⁷⁰ Birdin tekstistä löytyy jonkin verran eurosentrisiä ja ennakkoluuloisia ilmauksia ja ajatuksia. Esimerkiksi kommentit kiinalaisen filosofian vaikutuksista naisten "huonoon" asemaan tuovat esiin Birdin oman käsityksen siitä, minkälaiset tavat ja perinteet ovat hyväksyttäviä ja minkälaiset eivät. Hän kuvaa naisten asemaa yhtä alhaiseksi kuin "barbaarisissa" maissa, vaikka hän pitääkin Koreaa ainakin kohtuullisen sivistyneenä valtiona.⁷¹ Hän ei kuitenkaan kommentoi tarkemmin mitkä hänen mielestään näitä "barbaarisia" maita ovat. Naismatkailijoiden teoksia ja kirjoittamistapoja tutkineen kirjallisuudentutkija Susan Bassnettin mukaan Birdin ironinen ja hieman kerskaileva sävy on ollut yksi hänen tunnusmerkeistään jo hänen aikaisemmista julkaisuistaan lähtien.⁷²

Bird kuvailee omia tunteitaan matkakertomuksessa jonkun verran. Hän esittää myötätuntoa naisia kohtaan esimerkiksi kuvaillessaan heidän asemaansa avioliitossa tai kertoessaan naisten eristäytyneisyydestä. Joissakin matkakertomuksen kohdissa tulee kuitenkin esiin myös se, miten hän näkee tapahtumat ulkopuolisena eivätkä ne kosketa häntä samalla tavalla kuin

⁶⁹ " [-] unmarried youths, the only good-looking 'girls' ever seen in Korea". Bird Bishop 2013 (1897), 179.

⁷⁰ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, luku 1.1 osa "Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne" Ellibs Library.

⁷¹ Bird Bishop 2013 (1897), 483.

⁷² Bassnett 2002, 234.

paikallisia. Esimerkiksi kertoessaan kuningattaren murhasta hän harmitteli enemmän sitä, että oli lähtenyt Soulista juuri tähän aikaan eikä ollut maassa tänä ”todella jännittävänä aikana”.⁷³

Bird käyttää kirjassaan omien havaintojensa lisäksi myös merkittävän paljon toisen käden tietoa liittyen esimerkiksi uskonnollisiin rituaaleihin ja tapahtumiin, joihin hän ei itse päässyt osallistumaan. Kirjasta löytyvä pitkä selvennys kuningattaren kuolemasta ja siihen johtaneista tapahtumista on täysin Birdin uutisista tai matkakumppaneiltaan kuultua. Bird ei itse ollut maassa tapahtumien aikana. Kirjassa on myös pitkäkö selitys naisten asemasta avioliitossa, jonka hän kertoo nootissa olevan toisen käden tietoa tapaamiltaan englantia osaavilta korealaisilta. Tämä kohta ottaa erityisesti kantaa naisten asemaan ja tuo esiin tapoja, joilla naisia on kohdeltu huonosti. Se, että Bird on päättänyt lisätä tämän kirjaansa, vaikka ei itse osallistunut tai todistanut tapahtumia, kertoo paljon siitä, miten tärkeänä hän näkee asiasta puhumisen ja miten hän pyrkii tietoisesti tuomaan esiin naisiin liittyviä teemoja ja ongelmia yhteiskunnassa. Kyseinen kohta, liittyen häihin ja avioliittoon, koostuu hyvin pitkälti juuri naisia koskevasta materiaalista.

Kirjasta on myös saatettu, joko tietoisesti tai tiedostamatta, jättää pois asioita vaikuttaen siihen, miten naiset näyttäytyvät kertomuksessa. Esimerkiksi Koreassa oli olemassa monia naisvaltaisia ammattikuntia, joita ei kirjassa mainita juuri ollenkaan. Naiskirjailijoita tai -lääkäreitä ei mainita ollenkaan. Tekstissä ei myöskään mainita ollenkaan naisten aseman puolesta puhuneita naisia ja feministiliikkeitä, joita maasta kyllä löytyi jo tähän aikaan. Naiset esitetään kertomuksessa hyvin alistuvina ja nöyrinä. Ainoat naisten äänet, jotka pääsevät kirjassa esille osoittavat naisten alistuvan asemaansa ja pitävän sitä itsestään selvänä. Tämä vaikuttaa olevan myös kirjoittajan näkemys: ”They accept inferiority as their natural lot.”⁷⁴

Toinen kirjassa hyvin pieneksi taustatiedoksi jäänyt asia on naisten koulutus tai sen puute. Hallituksen johtajilla sekä älymystön jäsenillä oli suuria epäilyksiä naisten koulutuksen suhteen. Liiallisen oppineisuuden ajateltiin saavan naiset laiminlyömään heidän velvollisuutensa kodin ja lasten hoidosta. Virallista koulutusta ei ollut tytöille ollenkaan, vaikka ylemmissä yhteiskuntaluokissa saattoivat äidit opettaa tyttärilleen jonkinlaista moraalioppia, jonka tavoitteena oli motivoida heitä osallistumaan kungfutselaisen perinteen ylläpitämiseen.⁷⁵ Birdin

⁷³ Bird Bishop 2013 (1897), 399–400.

⁷⁴ Suom. ”He hyväksyvät alemmuuden luonnolliseksi osakseen.” Bird Bishop 2013 (1897), 168.

⁷⁵ Lee 2008, 39–42.

kirjoittaessa naisten kohtelusta ja kungfutselaisiin tapoihin liittyvistä epäkohdista on erikoista, ettei koulutuksen puute saa häneltä suurempaa huomiota koko kirjassa.

Korealaisten lisäksi Birdin kertomuksesta löytyy myös joitakin luonnehdintoja liittyen ulkomaalaisiin ja ei-korealaisiin naisiin. Ulkomaalaisten kuvaus on suurimmilta osin hyvin positiivista ja antaa vaikutelman ulkomaalaisten tarpeellisuudesta ja hyödystä yhteiskunnassa. Bird mainitsee esimerkiksi paikallisten kääntyvän ulkomaalaisten naisten puoleen lääkärin avun tarpeessa.⁷⁶ Kirjassa ei välity juuri lähdekriittistä pohdintaa kirjoittajan toimesta liittyen hänen saamansa tiedon todellisuuteen ja siihen, kuinka hyvin se kuvaa naisten elämää. Hän esittää tiedot lähinnä faktoina. Joistakin asioista hän kertoo kyseessä olevan toisen käden tietoa, mutta pyrkii vakuuttamaan lukijalle tiedon olevan luotettavaa.

3.2 Kohtaamisia ja yhteenottoja

Bird tapasi matkallaan useita naisia ja kuvailee matkakertomuksessaan kommunikointia heidän kanssaan. Kohtaamiset tapahtuivat usein yksityisissä paikoissa, kuten ihmisten kotona tai majataloissa. Ulkona tapahtuneita spontaaneja kohtaamisia on kirjassa vähemmän, erityisesti naisten kanssa, ja Bird kuvaileekin heitä usein ikään kuin ulkopuolisena katselijana. Hän kuvaa omaa käytöstään aina hyvin kohteliaaksi, mutta korealaisten naisten käytöksen kuvailuissa on vaihtelua. Bird pyrkii selkeästi kuvaamaan omaa asennettaan positiiviseksi ja avoimeksi tapaamiaan naisia kohtaan. Hän kertoo esimerkiksi tapaamiensa miesten usein pyytäneen häntä tapaamaan heidän vaimojansa vastapalvelukseksi pienistä avustuksista.⁷⁷ Birdin mukaan hän otti tämän vaihtokaupan aina mielellään vastaan.

Kirjasta voimme löytää esimerkkejä siitä, miten Bird kuvailee eri luokkien naisia ja minkälaisia eroja näiden kuvausten välillä on. Kuten aikaisemmin jo mainittu, alempien luokkien naisista on vähemmän kuvauksia kokonaisuudessaan ja Bird ei juuri kommunikoi heidän kanssaan suoraan. Myös muiden naisten kohdalla Bird keskittyy enemmän kuvailemaan naisia ikään kuin etäisyydestä sen sijaan että jakaisi heidän omia ajatuksiaan lukijoille. Kirjassa ei tule esiin suurta eroavaisuutta eri naisten kohtelun välille kuningatar ja palatsia väkeä luokkuun ottamatta. Kuvailu on kuitenkin hieman arvottavaa. Alempien luokkien naisista on hyvin vähän positiivista kuvausta ylempiin luokkiin verrattuna. Negatiiviset kuvaukset liittyvät

⁷⁶ Bird Bishop 2013 (1897), 42–43.

⁷⁷ Bird Bishop 2013 (1897), 136.

usein alempien luokkien kohdalla käytökseen ja ulkonäköön. Yläluokkien kohdalla taas mitataan enimmäkseen naisten asemaa.

Korealaiset naiset kuvataan tekstissä usein hyvin kiinnostuneiksi ja uteliaiksi ihmisiksi. Kaikki kohtaamiset eivät saa täysin positiivista kuvausta Birdiltä, mutta tekstistä ei tule myöskään ilmi negatiivisia asenteita häntä kohtaan. Negatiiviset kuvaukset liittyvät enemmänkin siihen, miten naiset käyttäytyvät ollessaan uteliaita ja halutessaan tutustua häneen paremmin. Tekstistä muodostuu käsitys sivistyneestä länsimaisesta matkailijasta villien ja barbaaristen muokalaisten keskuudessa. Bird piti naisten hallitsematonta uteliaisuutta korealaisten majatalojen pahimpana kirouksena.⁷⁸

The women and children sat on my bed in heaps, examined my clothing, took out my hairpins and pulled down my hair, took off my slippers, drew my sleeves up to the elbow and pinched my arms to see if they were of the same flesh and blood as their own.⁷⁹

Hän kertoo myös muissa kohdissa tunteneensa itsensä jopa loukatuksi naisten jatkuvan uteliaisuuden kohteena. Hänen kertomuksensa luovat lukijalle kuvan villistä ja hieman ilkkurisestä, mutta pohjimmiltaan hyvántahtoisesta kansasta. Huomioitavaa on se, että kielenkäyttö voi olla hyvinkin neutraalia tai jopa kaunista myös sellaisissa kuvauksissa, jotka tuovat esiin negatiivisia ajatuksia. Kuvauksien diskurssit saattavat olla myös ristiriitaisia.⁸⁰ Esimerkiksi Bird kuvaa naisten uteliaisuutta ja avoimuutta itseään ja ulkomaalaisia kohtaan sekä positiivisena että negatiivisena kokemuksena.

Kirjoittajan oma keskiluokkaisuus ei selkeästi näy hänen kommunikaatiossansa muiden luokkien ihmisten kanssa, mutta tulee kuitenkin esiin kirjoituksessa eri tavoin. Bird tarkastelee maailmaa selkeästi hänen omasta keskiluokkaisesta asemastaan katsoen. Hänen kuvailunsa liittyen alempiin luokkiin ovat usein hieman alentavia, kun taas ylempien luokkien naisten kuvailu tuntuu positiivisemmalta. Hän myös tukeutuu keski- ja ylempien luokkien naisiin enemmän ja pohtii heidän paikkaansa yhteiskunnassa enemmän kuin alempien luokkien naisten kohdalla. Tämä voi johtua myös siitä, että hän samaistuu näihin naisiin enemmän ja pysyy vertaamaan omaa tilannettaan heidän vastaavaan. Toisaalta alempien luokkien alhainen

⁷⁸ Bird Bishop 2013 (1897), 178.

⁷⁹ Suom. ”Naiset ja lapset istuivat sängylläni kasoissa, tarkastelivat vaatteitani, ottivat hiusneulat pois ja vetivät hiukseni alas, riisuivat tossut, vetivät hihat kyynärpäähän ja puristivat käsiäni nähdäkseen, olivatko ne samaa lihaa ja verta kuin omansa.” Bird Bishop 2013 (1897), 179.

⁸⁰ Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, luku 1.1 osa ”Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne” Ellibs Library.

kunnioitus ei tule hänelle yllätyksenä, koska asenne on ollut samantapainen hänen omassa yhteiskunnassaan. Sen sijaan keski- ja ylempien luokkien naisten eristäytyneisyys on hyvin erilaista verraten hänen omaan asemaansa, joten se herättää hänessä enemmän tunteita ja kiinnostusta.

Matkakirjallisuus tuo kertojalle vallan arvioida ja luokitella näkemäänsä. Matkakirjallisuutta tutkineen Ritva Hapulin mukaan kuvausten kohteet sitä vastoin jäävät useimmiten mykiksi ja kasvottomiksi, toisiksi. Myös käsitys itsenäisestä ja vapaasti liikkuvasta naisesta on usein riipuvainen siitä, että muut naiset esitetään ikään kuin pysähtyneinä ja he edustavat matkanaiisten näkökulmasta menneen maailman naisihannetta.⁸¹ Bird on sekä matkallaan että kirjoittaessaan ylemmässä asemassa kuin naiset, joista hän kirjoittaa. Matkallaan hän on vapaa kulkemaan ja ilmaisemaan itseään ulkomaalaisena. Paikalliset tavat ja käytännöt eivät vaikuta häneen. Kirjoittaessaan hän taas on valta-asemassa, koska naiset eivät pysty puhumaan omasta puolestaan tai vaikuttamaan siihen, miten heistä kirjoitetaan.

3.3 Naisena matkalla

Kirjoittajan oma naiseus on myös olennaisesti vaikuttanut siihen mitä ja miten naisista kerrotaan hänen kirjoittamassaan kirjassa. Ensinnäkin voidaan todeta naisten keskittyvän erilaisiin asioihin kuin miehet matkustaessaan. Bassnett toteaa naisten olleen usein miehiä diskursiivisempia, vaikutteille alttiimpia ja tavallisempia matkustajia, koska he eivät usein olleet minikään lähetystyön varassa.⁸² Tämä oli totta myös Birdin kohdalla. Miesten matkakertomuksissa liittyen Koreaan usein toistuvat poliittiset aiheet sekä kolonialismin tulkinnat.⁸³ Naisten kuvauksia on vähän. Bird sen sijaan kirjoittaa naisista paljon enemmän ja erilaisesta näkökulmasta.

Naismatkailijoille matka on saattanut merkitä irtaantumista niistä perinteisistä arvoista, jotka naiseuteen usein liitetään. Naiseuden perinteisesti määriteltäessä pysyvyydeksi ja kodillisuudeksi, jo matkalle lähteminen sekä siitä kirjoittaminen haastoivat vakiintuneita sukupuolinormeja.⁸⁴ Matkakirjallisuus oli naisen mahdollisuus tuoda oma äänensä ja mielipiteensä esiin

⁸¹ Hapuli 2005, 130.

⁸² Bassnett 2002, 226.

⁸³ Koh 2006, 104–106.

⁸⁴ Hapuli 2003, 16.

sekä luoda itselleen julkinen tila, jossa esittää käsityksensä mahdollisesti kiistanalaisiinkin aiheisiin liittyen.⁸⁵

Bassnett kertoo artikkelissaan Birdin olleen huolissaan yleisestä mielipiteestä häntä kohtaan Kuninkaallisen maantieteellisen seuran ainoana naisjäsenenä.⁸⁶ Hän peittää naiseuttaan käsittelemällä vahvasti aiheita, jotka olivat mieskirjoittajille tyypillisiä, kuten politiikkaa ja kolonialismin vaikutuksia. Toisaalta hän myös reagoi vahvasti esimerkiksi naisten asemaan liittyviin kysymyksiin ja ongelmiin, mikä ei ollut yhtä tärkeää monille miesmatkailijoille. Hapuli toteaa monien naiskirjoittajien vähättelevänsä omaa matkaansa ja sen merkitystä kirjan alussa, osa jopa anteeksipyytäen.⁸⁷ Birdin kirjasta tällaista ei kuitenkaan huomaa, vaan hän on hyvin itsevarma omista kyvyistään ja kokemuksestaan sekä matkailijana että kirjoittajana.

Korealaisnaiset olivat hyvin tarkoin eristettyjä. Näin ollen oli varmasti paljon sellaisia paikkoja, joihin mieskirjoittajat eivät voineet tutustua. Bird naisena pääsi paljon lähempään kontaktiin korealaisten naisten kanssa kuin miesmatkustajilla oli ikinä mahdollista. Esimerkiksi naisten huoneet ja naisille tarkoitettut talouden yleiset tilat olivat usein tiukasti suljettuja miehiltä. Myös kuningattaren tapaaminen, varsinkin kasvokkain, saattoi olla paljon hankalampaa miesmatkustajille. Bird tuo siis kirjassaan esiin sellaisia puolia Koreasta, joita mieskirjoittajat eivät aikaisemmin ole voineet esittää. Näin myös naisten ja heidän elämänsä kuvailun voidaan olettaa olevan ainakin jollain tasolla tarkempaa ja luotettavampaa kun kyseessä on naiskirjoittaja.

Bird kirjoittaa itsensä ikään kuin taustakertojan rooliin monissa osissa kirjaa ottamatta suuremmin kantaa yhteiskunnan ongelmiin. Hän pyrkii selkeästi myös tuomaan esille erilaisia ja eri ihmisten näkemyksiä asioihin, joita hän kuvaa. Selkeimmän kannan hän koko kirjassaan ottaa juuri kysymykseen naisten asemasta ja arvostuksesta, jonka hän näkee liian alhaisena ja yhteiskunnan ongelmakohtana. Hänen kirjoituksessaan toistuu usein sanonta ”by custom rather than law”⁸⁸, jolla hän viittaa siihen, että monet näistä naisista koskevista säännöistä eivät enää ole määriteltyjä laissa, vaan korealaiset pitävät niistä kiinni vanhoina tapoina. Bird kuitenkin tiedostaa sen, ettei hän usko kaikkien naisten kärsivän tässä yhteiskunnassa. Hän huomioi, etteivät monet naiset tiedä ”paremmasta” ja ovat tyytyväisiä turvalliseen elämäänsä.⁸⁹

⁸⁵ Hapuli 2003, 17.

⁸⁶ Bassnett 2002, 229.

⁸⁷ Hapuli 2003, 22–23; Hapuli 2005, 129–130.

⁸⁸ Bird Bishop 2013 (1897), 483.

⁸⁹ Bird Bishop 2013 (1897), 483.

Kysyessään varakkaammalta korealaiselta naiselta hänen mielipidettään naisten asemasta Britanniassa hän vastaa: ”We think that your husbands don't care for you very much!”⁹⁰

Toisaalta Bird myös osittain syyllistää naisia heidän asemastaan ja vanhojen tapojen jatkumisesta maassa. Hän uskoo, että erityisesti vanhemmat naiset ja äidit suoraan vaikuttavat tapojen ylläpitämiseen esimerkiksi avioliittojärjestelyissä. Hänen mukaansa korealaiset alistuvat asemaansa liian helposti eivätkä edes ajattele mahdollisuutta poiketa vanhoista tavoista.⁹¹ Bird matkailijana ja kirjoittaja pystyy samaistumaan naisiin ja ottamaan kantaa heidän puolestaan. Samalla hän kuitenkin erottautuu heistä ja kritisoi heidän ajatteluaan ja tapojaan.

Bird ottaa myös kantaa Korean turvallisuustilanteeseen erityisesti naisena. Hän tuo esille tapauksia, joissa tyttäret ja vaimot ovat joutuneet väkivallan uhreiksi miesten toimesta. Hän tuo esiin ajatuksen naisten koskemattomuudesta ja sen tärkeydestä. Vieraan miehen koskettamaa naista ei nähty pelastamisen arvoisena ja naiset saattoivat jopa tehdä itsemurhan pienen kosketuksen seurauksena.⁹² Bird huolehtii kirjassa myös omasta turvallisuudestaan ja mahdollisuudesta siihen, että ulkona liikkuva ja englantia osaamaton sotilas saattaisi minä tahansa hetkenä viiltää hänen kurkkunsa ja viedä hänen rahansa, sillä majatalon turvallisuus oli huono. Toisaalta hän kuitenkin toteaa matkailun Koreassa olevan kohtuullisen turvallista.⁹³ Bird tunnetaan hänen kuvauksistaan vaarallisista tilanteista, joten on mahdollista, että nämäkin kuvaukset ovat hieman liioiteltuja.⁹⁴ On siis oletettavaa, että hän hieman liioittelee omaa turvallisuustilannettaan mielenkiintoisen tarinan merkeissä.

⁹⁰ Suom. ”Me luulemme etteivät teidän miehenne välitä teistä kovinkaan paljoa!” Bird Bishop 2013 (1897), 482.

⁹¹ Bird Bishop 2013 (1897), 168, 483.

⁹² Bird Bishop 2013 (1897), 481.

⁹³ Bird Bishop 2013 (1897), 417.

⁹⁴ Bassnett 2002, 234.

4 Yhteenveto

Isabella Bird kuvailee ja ottaa kantaa naisten asemaan kirjassaan *Korea and Her Neighbours* (1897). Eri yhteiskuntaluokkien asemien kuvaileminen vaihtelee kirjassa paljon, mikä tuo esiin jyrkät luokkajaot. Alempien luokkien elämä esitetään lähinnä heidän tekemänsä työn kautta, kun taas ylempien luokkien kohdalla otetaan enemmän kantaa heidän asemaansa ja kerrotaan paljon eristäytymisestä sekä erilaisista tavoista ja perinteistä, jotka ovat vaikuttaneet naisten asemaan 1800-luvun lopun Koreassa. Kirja tuo esiin myös naisia, jotka eivät sovi kirjoittajan käyttämiin luokkajakoihin, kuten gisaengit ja shamaanit. Heitä pidettiin alhaisina ja vaikka heidän tarjoamiaan palveluita käytettiin laajasti, työtä ei arvostettu.

Naisten asema ja käsitys heistä piiryy teoksessa erilaisten ratkaisujen kautta, joita kirjoittaja on tehnyt. Esimerkiksi erilaiset sanavalinnat ja ilmaisemisen tavat vaikuttavat siihen, miten lukija mieltää kuvatut asiat. Bird kuvaa positiivisesti naisten ahkeruutta ja työntekoa. Negatiiviset kuvaukset liittyvät erityisesti alempien luokkien naisten ulkonäköön ja käytöstapoihin sekä ylempien luokkien naisten eristäytyneeseen asemaan. Kommunikointi naisten kanssa ja heidän ajatustensa jakaminen on kirjassa vähäistä. Sen sijaan Bird toimii ikään kuin ulkopuolisenä tarkkailijana monissa naisten kuvauksissa. Birdin oma naiseus tulee esiin erityisesti hänen vahvoista mielipiteistään ja kannanotoistaan naisten aseman puolesta.

Tutkimusta voisi jatkaa esimerkiksi vertailemalla näitä kuvauksia jonkin toisen matkailijan kuvauksiin saman ajan Koreasta. Toisaalta kuvailua voisi myös verrata eri aikojen Korean naisiin ja heidän asemaansa, sillä maassa tapahtui paljon muutoksia varsinkin 1900-luvun aikana, jotka vaikuttivat olennaisella tavalla naisten asemaan. Birdin lukuisia matkakuvauksia voisi myös vertailla keskenään ja pohtia miten kuvaukset naisista eroavat eri maissa ja mitä syitä tähän voisi olla. Lisäksi matkakertomuksesta löytyy myös muuta mielenkiintoista aineistoa, jota pystyy hyödyntämään, esimerkiksi liittyen ajan poliittiseen keskusteluun ja jännitteisiin Korean ja sen naapurivaltioiden välillä.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

Bird Bishop, Isabella: *Korea and Her Neighbours. A Narrative of Travel, with an Account of the Recent Vicissitudes and Present Position of the Country* (1897). Read Books Ltd., Redditch 2013.

Tutkimuskirjallisuus

Bassnett, Susan: Travel writing and gender. *The Cambridge Companion to Travel Writing*. Toim. Peter Hulme, Tim Youngs. Cambridge University Press, Cambridge 2002, sivut 225–241.

Hapuli, Ritva: *Ulkomailla: Maailmansotien välinen maailma suomalaisnaisten silmin*, SKS, Helsinki 2003.

Hapuli, Ritva: Naiset ylittävät rajoja. *Rajanylityksiä: Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolelle*. Toim. Olli Löytty. Gaudeamus, Helsinki 2005, sivut 125–141.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi, Suoninen Eero: *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino, Tampere 2016. Sähköinen aineisto, Ellibs Library.

Kanasaka, Kiyonori: *Isabella Bird and Japan: A Reassessment*. Amsterdam University Press, Amsterdam 2017.

Kim Haboush, Jahyun & Deuchler, Martina: *Culture and the State in Late Choson Korea*. Harvard University Asia Center, Harvard 1999.

Kim, Jisoo M.: Women's Legal Voice: Language, Power, and Gender Performativity in Late Choson Korea. *The Journal of Asian Studies*. Vol. 74, No. 3. Duke University Press, Durham 2015, sivut 667–686.

Koh, Grace: British Perceptions of Joseon Korea as Reflected in Travel Literature of the Late Eighteenth and Early Nineteenth Century. *The Review of Korean Studies*. Academy of Korean Studies. Seongnam 2006, sivut 103–133.

Lee, Bae-yong: *Women in Korean History*. Ewha Women's University Press, Seoul 2008.

Seth, Michael J: *A Concise History of Modern Korea: From the Late Nineteenth Century to the Present*. Rowman & Littlefield, Lanham 2010.

Shin, Michael D, Park, Edward: *Everyday life in Joseon-era Korea: economy and society*. Global Oriental, Leiden 2014.

Stoddart, Anna M.: *The Life of Isabella Bird* (1906). Cambridge University Press, Cambridge 2011.

Tikkanen, Mia: ”*I am doing what a woman can hardly ever do – leading a life fit for a man*” *Isabella Birdin matkakertomukset viktoriaanisen ajan naismatkailijan kuvaajana*. Pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto 2002.

Walraven, Boudewijn: Popular Religion in a Confucianized Society. Teoksessa *Culture and the State in Late Choson Korea*. Toim. Jahyun Kim Haboush & Martina Deuchler. Harvard University Asia Center, Harvard 1999, sivut 160–198.

Woolf, Jo: Isabella Bird Bishop: A Life of Adventures. *Royal Scottish Geographical Society*. 13.8.2021. Verkkoartikkeli: <https://www.rsgs.org/blog/isabella-bird-bishop> [Haettu 5.3.2024].